

УДК 355.233:796(477)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-2-38>**Євгеній КИРПЕНКО,***orcid.org/0000-0002-2167-6136*

*ад'юнкт кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту
Навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій
Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського
(Київ, Україна) wkirpa69@gmail.com*

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ТА ЇЇ ФОРМУВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

У статті проаналізовано та узагальнено наукові підходи до формування методичної компетентності у майбутніх фахівців. З'ясовано, що зміст методичної компетентності майбутніх офіцерів складають цінності та мотивація методичної діяльності як суб'єктів військового управління, їх методичні знання, навички, вміння, здатності, професійно важливі методичні якості, а також готовність до методичної діяльності як в повсякденних, так і в бойових умовах.

Предметом дослідження є методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, яка потребує уваги та не має свого обґрунтування в педагогічній науці.

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз проблеми методичної компетентності у майбутніх офіцерів, з'ясувати науково-теоретичні аспекти її формування у психолого-педагогічній науці та дати визначення поняття методична компетентність офіцера – фахівця фізичного виховання і спорту.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій, присвячених тематиці нашої проблеми, дає змогу наголошувати про те, що, по-перше, методична компетентність є важливою складовою професійної компетентності майбутніх фахівців різних галузей, у тому числі й військових фахівців; по-друге, що ця проблема відносно офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту не була предметом наукового обґрунтування. У педагогічній літературі (особливо вітчизняній) відсутнє єдине розуміння значення базових положень і понять компетентнісного підходу до формування методичної компетентності військових фахівців.

Проведений теоретичний аналіз проблеми методичної компетентності різних фахівців у сучасних наукових джерелах дав можливість з'ясувати основні наукові підходи дослідників у сучасній науковій літературі до поняття «методична компетентність» та визначити структуру методичної компетентності офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, яка складається з ціннісно-мотиваційного, когнітивного, індивідуально-психічного, професійно-методичного та суб'єктного компонентів.

Ключові слова: *методична компетентність, майбутні офіцери, фахівці фізичного виховання, методика, компетентність, компетенція, аналіз, синтез.*

Yevhenii KYRPENKO,*orcid.org/0000-0002-2167-6136*

*PhD Candidate at the Department of Physical Education, Special Physical Training and Sport
Educational and Scientific Institute of Physical Culture and Sports and Health Technologies
of National Defense University of Ukraine named after Ivan Chernyakhovskiy
(Kyiv, Ukraine) wkirpa69@gmail.com*

THE PROBLEM OF FORMATION OF METHODOLOGICAL COMPETENCE IN FUTURE OFFICERS AND ITS FORMATION IN PEDAGOGICAL SCIENCE

The article analyzes and summarizes scientific approaches for the formation of methodical competence in future specialists. It has been found that the content of methodical competence of future officers consists of values and motivation of methodical activity as subjects of military administration. Their methodical knowledge, skills, abilities, professionally important methodical qualities, as well as readiness for methodical activity both in everyday and in combat conditions.

The subject of the study is the methodical competence of future officers – specialists in physical education and sports, which needs attention and does not have its justification in pedagogical science.

The main purpose of the article is to carry out a theoretical analysis of the problem of methodical competence among future officers, to find out the scientific and theoretical aspects of its formation in psychological and pedagogical science, and to define the concept of methodical competence of an officer – a specialist in physical education and sports.

The analysis of the latest scientific research and publications devoted to the topic of our problem allows us to emphasize that, firstly, methodical competence is an important component of the professional competence of future specialists in various fields, including military specialists; secondly, that this problem in relation to officers – specialists in physical

education and sports was not the subject of scientific justification. In pedagogical literature (especially domestic), there is no unified understanding of the meaning of the basic provisions and concepts of the competence approach to the formation of methodical competence of military specialists.

The conducted theoretical analysis of the problem of methodical competence of various specialists in modern scientific sources made it possible to find out the main scientific approaches of researchers in modern scientific literature to the concept of "methodical competence" and to determine the structure of methodical competence of officers – specialists in physical education and sports, which consists of a value-motivational, cognitive, individual-psychological, professional-methodical and subject components.

Key words: methodical competence, future officers, physical education specialists, methodology, competence, analysis, synthesis.

Постановка проблеми. У зв'язку з повномасштабним вторгненням російської федерації на територію нашої держави відбуваються швидкі зміни в системі професійної підготовки фахівців Збройних сил (далі – ЗС) України з орієнтацією на стандарти держав-членів НАТО. Зростає необхідність поліпшити та осучаснити військово-професійну діяльність офіцерів, від яких безпосередньо залежить підготовка підрозділів до ведення бойових завдань, а отже й ефективність їх виконання. Повномасштабне вторгнення російського агресора показало важливість фізичної підготовленості військовослужбовців і військових підрозділів (частин), що в свою чергу безпосередньо залежить від професійної навченості командирів – офіцерів, які за це безпосередньо відповідають. Водночас безперервне ведення бойових дій військовими підрозділами (частинами), їх стале бойове злагодження поза місцями постійної дислокації та за умов відсутності необхідної матеріально-технічної бази ускладнили завдання щодо покращення та підтримання фізичної підготовленості та готовності військовослужбовців та підрозділів (частин) до ведення бойових дій. Протягом останніх років було проведено низку заходів щодо приведення змісту та організації фізичної підготовки військ у відповідний стан згідно із реаліями постійного ведення бойових дій ЗС України, сучасного військового мистецтва, практики проведення міжнародних миротворчих операцій. Менеджером таких заходів є висококваліфікований офіцер – фахівець фізичної підготовки та спорту.

Фахівець фізичної підготовки і спорту – офіцер, який організовує та проводить навчальні заняття з фізичної підготовки, фізкультурно-оздоровчі, спортивно-масові заходи з військовослужбовцями і має фахову освіту та відповідний освітньо-кваліфікаційний рівень; до цих осіб належать: начальники, інструктори фізичної підготовки і спорту військових частин; науково-педагогічні (педагогічні) працівники, викладачі, інструктори, тренери кафедр фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту.

А отже він має здійснювати контроль за фізичною підготовкою і спортивними заходами в підрозділах та за фізичним розвитком особового складу; надавати командирам підрозділів полку допомогу щодо організації та методики проведення всіх заходів з фізичної підготовки і спорту; проводити підготовку нештатних спортивних організаторів підрозділів, контролювати їх роботу; розробляти плани спортивної роботи, організувати і проводити змагання та інші спортивні заходи, відбирати кандидатів до спортивних команд і керувати їх тренуванням.

Основною проблемою організації фізичної підготовки особового складу є ведення активних бойових дій по всій лінії фронту, залучення великої кількості військових підрозділів до них, різкі зміни планів та обстановки ведення бойових дій, що не дає можливість реалізовувати перспективні плани для забезпечення їх фізичної підготовленості та готовності до ведення бойових дій.

Відтак, в сучасних умовах постає проблема – офіцери – фахівці фізичного виховання та спорту мають бути теоретично та методично підготовлені до роботи в кризовій обстановці та максимально реалізовувати свої посадові обов'язки для покращення фізичної підготовленості військовослужбовців, військових підрозділів і частин, що безпосередньо впливає на ефективність виконання ними бойових завдань. У зв'язку з цим постає проблема щодо формування методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, які були би методично підготовлені та здатні якісно реалізовувати службові функції.

Аналіз досліджень. Узагальнення та аналіз наявних теоретичних джерел із проблеми дослідження дає підстави стверджувати, що у психолого-педагогічної науки не має узгодженого визначення поняття «методична компетентність фахівців» і виокремлення компонентів цієї компетентності. Так само важливим постає проблема аналізу та узагальнення набутого досвіду й розв'язання проблеми структурування методичної компетентності у майбутнього офіцера – фахівця

фізичного виховання та спорту, яка є вкрай актуальною в його професійній самоактуалізації. Важливим є той факт, що методична компетентність продовжує залишатися у статусі обов'язкових складових професійної компетентності педагогів, у тому числі й безпосередньо військових.

Проблема формування та розвитку методичної компетентності педагогів є предметом дослідження різних науковців. Так, Ю. Присяжнюк досліджує методичну компетентність викладачів гуманітарного циклу, О. Бігич – вчителів іноземної мови, А. Кузьминський, С. Скворцова – вчителів математики, О. Мартиненко – вчителів математики та економіки, О. Семенов, Л. Сімошенко – викладачів української мови та літератури, Л. Черчага – майбутнього вчителя-філолога, Н. Цюлюпа – вчителів музики тощо. У контексті нашої наукової роботи важливими є дослідження методологічних основ компетентнісного підходу до професійної підготовки офіцерів запасу – В. Ягупов. Методику розвитку методичної компетентності, критерії та показники діагностування рівнів розвиненості методичної компетентності викладачів військово-спеціальних дисциплін у вищих військових навчальних закладах (далі – ВВНЗ) досліджує В. Остапенко. Проте слід наголосити про незначну кількість досліджень про важливість методичної компетентності офіцера, відсутності єдиного розуміння сутності, змісту та структури методичної компетентності військового фахівця.

Серед військових науковців даною проблемою займався Л. Олійник. Він обґрунтував зміст поняття «методична компетентність» як систему психологічних, педагогічних і предметних загальновійськових та військово-спеціальних знань, професійно-методичних вмінь і навичок майбутніх офіцерів, які базуються на практичній підготовці та реалізують особистісно-творчий потенціал у процесі військово-професійної діяльності. Методична компетентність – це не тільки кінцевий результат, але також процес актуалізації своїх можливостей, це розвиток розумової здібності засобами інтелектуальних занять у процесі професійного становлення військовослужбовця (Олійник, 2010: 216). Таке визначення надзвичайно широке, яке не конкретизує контури і специфіку поняття «методична компетентність».

Проведений аналіз останніх наукових досліджень і публікацій, присвячених тематиці нашої проблеми, дає змогу наголошувати про те, що, по-перше, методична компетентність є важливою складовою професійної компетентності майбутніх фахівців різних галузей, у тому числі й військових

фахівців; по-друге, що ця проблема відносно офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту не була предметом наукового обґрунтування.

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз проблеми методичної компетентності різних фахівців у сучасних наукових джерелах, дати визначення поняттю «методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту».

Матеріали і методи. Предметом дослідження є методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, яка потребує уваги та не має свого обґрунтування в педагогічній науці. Зауважимо, що нині у процесі їх професійної підготовки у ВВНЗ приділяється, з одного боку, достатньо уваги до формуванню їх методичної компетентності зі різних напрямів фізичної підготовки та спорту, але, з іншого – приділяється недостатньо уваги до її цілеспрямованого формування, оскільки немає інтегрованої навчальної дисципліни, орієнтованої на її формування. Наслідком цього є те, що у молодих офіцерів часто виникають методичні труднощі в військово-педагогічній діяльності, які пов'язані саме з слабкою сформованістю методичної компетентності. Відповідно визначення поняття «методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання» є науково і практично затребуваним.

Виклад основного матеріалу. У педагогічній літературі (особливо вітчизняній) відсутнє єдине розуміння значення базових положень і понять компетентнісного підходу до формування професійної компетентності військових фахівців. Об'єктивне усвідомлення призначення цього підходу в освіті та методологічне обґрунтування його використання в процесі професійної підготовки майбутніх офіцерів безпосередньо залежить від розуміння сутності та змісту понять «компетенція», «компетентність», «компетентнісний підхід», які для української педагогіки є відносно новими, і тому спостерігається різне їх тлумачення суб'єктами освіти (Свистун, Ягупов, Кришталь, Король, 2013: 295).

Ці поняття з'явилися у вітчизняному педагогічному лексиконі шляхом запозичення із зарубіжної педагогіки. Поняття «компетентність» і «компетенція» походять від латинських “competentia”, від “competentis”) – належний, відповідний, здібний, досвідчений, знаючий; а також “competentia”, від “competo” – досягаю, відповідаю, підходжу (Словник іншомовних слів, 2000).

Згідно зі Законом України «Про вищу освіту», «компетентність» це – здатність особи успішно

соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей.

У Національній рамці кваліфікацій «компетентність» трактується як здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, вміння, цінності й інші особистісні якості.

Поняття «компетентність», на думку польських науковців, – це не тільки «знання та уміння, але також відповідальність за результат діяльності згідно з колом повноважень, що чітко простежується на прикладі професійної компетентності» (Matusz, 2008:192); а на думку українських науковців, – це не тільки професійні знання, навички і досвід діяльності в певній сфері, але й ставлення до справи, позитивні схильності, інтереси і прагнення, здатність ефективно використовувати знання й уміння в професійній діяльності, а також особистісні якості для забезпечення необхідного результату на конкретному робочому місці за певної виробничої ситуації (Ничкало, 2002). Але таке визначення недостатньо коректне, оскільки в процесі професійної діяльності використовуються не особистісні якості, а професійно важливі, які забезпечують результат.

Аналіз наукових робіт, узагальнення вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, урахування провідних видів діяльності особи дав змогу класифікувати її компетентність на три провідні види:

– *ключові*: необхідні для буття особи в соціумі, набуття нею освіти та активної поведінки в суспільстві як соціального суб'єкта; вона формується в загальноосвітній школі та означає готовність випускника до повноцінного життя в суспільстві; вони базові, оскільки забезпечують, з одного боку, соціальну суб'єктність особи, а з іншого – опанування та реалізацію інших видів компетентності особи як суб'єкта професійної діяльності;

– *професійну* – для професійного буття фахівця як професійного суб'єкта; вона набувається особою, як правило, у професійних навчальних закладах як майбутнього фахівця (спеціальність);

– *фахову* – для фахового буття спеціаліста як фахового суб'єкта, тобто це спеціалізація кожного фахівця.

Одноставної думки щодо визначення поняття «методична компетентність», у тому числі й офіцера – фахівця фізичного виховання та спорту, досі не існує. Зокрема наявні такі його розуміння – «методична компетентність», «дидактико-методична компетентність» і «професійно-методична компетентність». Отже, науковці обґрунтовують

методичну компетентність через теоретичну і практичну готовність до професійної діяльності, що виявляється в наявності дидактико-психологічних знань, умінь та досвіду розв'язування методичних задач.

Бігич О. переконана в тому, що методична компетентність є сукупністю методичних знань, навичок, вмінь та індивідуальних, суб'єктивних й особистісних якостей. Ця сукупність функціонує як здатність проектувати, адаптувати, організувати, вмотивувати, досліджувати й контролювати навчання, освіти, розвиток школярів засобами навчального предмету (Бігич, 2003: 131).

Акуленко І., Кузьминський А., Тарасенкова Н. вважають, що саме яскраво виражений прикладний характер методичної компетентності поєднує систему спеціально-наукових, психолого-педагогічних, дидактико-методичних знань, умінь й особистісного досвіду та їх застосування (Кузьминський, Тарасенкова, Акуленко, 2009: 320), а Н. Цюлюпа її вважає як систему знань, умінь і практичного досвіду, розвинених загальних здібностей також досліджує підкреслює здатність до самореалізації і постійного самовдосконалення педагога (Цюлюпа, 2009: 213).

Хатунцева С. орієнтується на поняття «методична компетентність» як категорії теорії особистості; як категорії теорії діяльності; як категорії теорії професійно-педагогічної підготовки. Вона наголошує, що методична компетентність майбутнього вчителя має відповідати вимогам відкритої категорії, тобто набувати нового змістового наповнення шляхом накопичення професійного досвіду в порівнянні з уже наявними напрацюваннями (Хатунцева, 2017: 15). Таке розуміння надто широке та не конкретне.

Відповідно вищезазначених визначень «методична компетентність» відображає здатність майбутніх педагогів ефективно здійснювати методичну діяльність, творчо реалізувати набутий методичний досвід, залучати дієві технології навчання, виховання й розвитку, що свідчить про їхню здатність до неперервного методичного самовдосконалення.

Але такі визначення недостатньо коректні, оскільки не відповідають вимогам термінологічного принципу загальнонаукової методології, а саме ці поняття не є чіткими та однозначними, у них відсутній суб'єкт методичної діяльності, його цінності та мотивація, тобто ціннісно-мотиваційний компонент методичної компетентності та її суб'єктний компонент.

Артемов В., Серіков В. вважають, що методична компетентність викладача ВВНЗ у засобах

формування знань, умінь і навичок включає засвоєння викладачем-військовослужбовцем нових методичних і педагогічних ідей, освітніх підходів (компетентнісного, особистісно зорієнтованого, комунікативно-діяльнісного, соціокультурного) і технологій (інтерактивних, розвивальних та ін.), володіння інноваційними методами, формами і способами організації навчання. Крім загально-методичної компетентності, викладач-майстер має оперувати частковими, конкретними методиками зі спеціальних дисциплін (Артемов, Серіков, 2017: 5). Отже, відсутнє, з одного боку, системне розуміння цього поняття, а з іншого – надмірно широке трактування.

Аналіз наукових досліджень фахівців із різних сфер діяльності, визначення структури та компонентів методичної компетентності, узагальнення напрацьованого матеріалу та наукових робіт дозволило нам дати визначення поняттю «методична компетентність офіцера – фахівця фізичного виховання» як складне інтегроване професійно важливе психічне утворення, яке складається з професійної та методичної підготовленості, здатності та готовності реалізувати свою методичну діяльність.

Ягуповим В. з'ясовано та охарактеризовано такі провідні характеристики військово-професійної компетентності офіцера, які творчо можна адаптувати до його методичної компетентності:

- багатогранність (існують багато варіантів її актуалізації в військово-професійній діяльності);
- багатокомпонентність (складається з певних обов'язкових мінімально необхідних компонентів і ситуативних компонентів, що зумовлені конкретною посадою);
- багатовимірність (для діагностування її сформованості необхідно чітко виокремити конкретні критерії і показники);
- надпредметність і міждисциплінарність (вона є інтегральним результатом опанування ним військовим фахом);
- різнофункціональність (вона дає можливість офіцерові обіймати перелік певних посад у військах і силах) (Ягупов, 2011: 28).

Ним обґрунтовано провідний методологічний підхід до визначення компетентності будь-якого фахівця, який називається – суб'єктно-діяльнісний підхід. Відповідно до нього виокремлюється такі мінімально необхідні компоненти професійної компетентності для будь-якого фахівця, у тому числі й безпосередньо начальника фізичної підготовки та спорту військової частини:

- ціннісно-мотиваційний;
- інтелектуальний (когнітивний);

- діяльнісний (фаховий);
- індивідуально-психічний (професійно важливої якості);
- суб'єктний (Ягупов, 2019: 326).

Компоненти військово-професійної компетентності також досліджував В. Веретільник, який у структурі військово-спеціальних компетентностей, до яких також відноситься методична компетентність офіцерів-прикордонників, виділяє декілька складових, зокрема «ціннісно-особистісний компонент (цінності, інтереси, мотиви, професійно значущі якості), когнітивно-інформаційний (знання) та діялісно-результативний (навички, уміння, результати діяльності) компонент» [3, с. 28]. На нашу думку в запропонованій автором структурі не вистачає низки компонентів.

Чистовська І. педагогічну компетентність майбутніх магістрів військового управління, яка необхідна майбутнім офіцерам – фахівцям фізичного виховання та спорту, представляє в єдності чотирьох компонентів – мотиваційно-ціннісного, когнітивного, комунікативного і рефлексивного [27]. У цьому випадку є суттєве упущення, оскільки відсутній як суб'єктний, так і діялісний компонент.

Олійник Л. методичну компетентність магістрів військового управління обґрунтовує як сукупність цілеспрямованих закономірно пов'язаних між собою компонентів (мотиваційно-цільового, змістовного, операційно-діялісного, діагностичного), які сприяють отриманню інтегрального результату в разі оптимальної реалізації своїх обов'язків (Олійник, 2014: 100). Цьому визначенню бракує конкретності.

Цимбалюк Я. структуру методичної компетентності педагога включає взаємозумовлені мотиваційний, професійно-особистісний, гносеологічний, когнітивний, професійно-діялісний і рефлексивно-оцінний компоненти (Цимбалюк, 2013). Тут можна помітити відсутність суб'єктного компоненту та наявність двох однакових компонентів – гносеологічного та когнітивного.

Таким чином, на основі проведеного дослідження, визначення змісту поняття «методична компетентність офіцера – фахівця фізичного виховання та спорту» нами запропоновано такі компоненти методичної компетентності – ціннісно-мотиваційний, когнітивний, професійно-методичний, індивідуально-психічний і суб'єктний (рис. 1).

Аналіз та узагальнення вітчизняних і закордонних науковців свідчать про те, що методична компетентність майбутнього офіцера – фахівця фізичного виховання та спорту є однією з основних його професійно важливих психічних утворень, яка складається з методичної підготовле-

Рис. 1. Структура методичної компетентності офіцера – фахівця фізичного виховання та спорту

ності, здатності і готовності реалізовувати свою методичну діяльність.

Висновки. Проведено теоретичний аналіз проблеми методичної компетентності різних фахівців у сучасних наукових джерелах. З'ясовано основні наукові підходи дослідників у сучасній науковій літературі до поняття «методична компетентність». Це поняття до майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту” представляє складне, інтегроване професійно важливе психічне утворення, зміст якого складають цінності та мотивація методичної діяльності як суб'єктів військового управління, їх методичні знання, навички, вміння, професійні здатності, а також

готовність до реалізації методичної діяльності як в повсякденних, так і в бойових умовах.

Визначено структуру методичної компетентності офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, яка складається з ціннісно-мотиваційного, когнітивного, індивідуально-психічного, професійно-методичного та суб'єктного компонентів.

Перспективні напрями подальших наукових пошуків. визначення методологічних підвалин обґрунтування змісту методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту та її формування у процесі військово-професійної підготовки в ВВНЗ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемов В., Серіков В. Розвиток педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу зі специфічними умовами навчання. *Військова освіта* : зб. наук. пр. 2017. № 50. С. 3–11.
2. Бігич О. Б. Передумови та складники системи методичної освіти майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи. *Вісник Житомирського педагогічного університету, педагогічні науки*. 2003. № 12. С. 129–132.
3. Веретільник В. Особливості змісту і структура військово-спеціальної компетентності офіцера-прикордонника. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*: електронне наукове фахове видання. серія педагогіка. 2016. № 4. С. 26–38.
4. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика : монографія / за ред. Н. Г. Ничкало. Хмельницький, 2002. 334 с.
5. Кузьминський А. І., Тарасенкова Н. А., Акуленко І. А. Наукові засади методичної підготовки майбутнього вчителя математики. *Теоретико-практичні проблеми педагогіки вищої школи* : монографія. Черкаси, 2009. С. 17–20.
6. Олійник Л. В. Методична компетентність майбутніх офіцерів військ зв'язку як педагогічна проблема. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні науки*. 2010. Вип 1. С. 214–228. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadsps_2010_1_16 (дата звернення: 11.01.2023).
7. Олійник Л. В. Технологія розвитку військово-спеціальної компетентності магістрів військово-соціального управління. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2014. № 2 (71). С. 95–107
8. Свистун В. І., Ягупов В. В., Кришталь М. А., Король В. М. Управлінська культура і компетентність керівників як системна психолого-педагогічна проблема. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*: наукове видання. 2013. № 4(69). С. 291–301. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/2747/> (дата звернення: 03.01.2023).
9. Словник іншомовних слів / за ред.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ : Наукова думка, 2000. 680 с.
10. Хатунцева С. М. Формування у майбутніх учителів готовності до самовдосконалення у процесі індивідуалізації професійної підготовки. *Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія»* : збірник наукових праць. 2017. № 58. С. 167–179.
11. Цимбалюк Я. С. Структура методичної компетентності вчителя. *Наука і освіта* : науково прикладний журнал. 2011. № 4. С. 457–461.
12. Цюлюпа Н. Л. Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики в процесі інструментальної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2009. 213 с.
13. Черчата Л. М. Методична компетентність майбутнього вчителя-філолога: аспекти формування. *Витоки педагогічної майстерності* : зб. наук. пр. 2015. Вип. 16. С. 295–296.

14. Чистовська І. П. Формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління : дис. ... канд. пед. наук: 13. 00. 04. Київ, 2006. 223 с.
15. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців у системі професійно-технічної освіти. *Креативна педагогіка* : наук.-метод. журнал. 2011. Вип. 4. С. 28–35.
16. Ягупов В. В. Методологічні основи компетентнісного підходу до професійної підготовки офіцерів запасу. *Проблеми освіти* : зб. наук. пр. 2019. № 92. С. 325–331.
17. Matusz M. Kompetencje informacyjne nauczycieli i uczniw. *Edukacja technika – informatyka – edukacja*. 2008. S. 189–200.

REFERENCES

1. Artemov V., Serikov V. Rozvitok pedagogichnoi maysternosti vykladacha vyshchogo navchalnogo zakladu zi specefichnymy umovamy navchanya [Development of pedagogical skill of a teacher of a higher educational institution with specific learning conditions]. *Military education: coll. of science pr.* 2017. No. 50. pp. 3–11 [in Ukrainian].
2. Bigich O. B. Peredumovy ta skladniki systemy metodichnoi osvity maybutniogo vchytelya inozemnoyi movy pochatkovoyi shkoly [Prerequisites and components of the methodical education system of the future foreign language teacher of primary school]. *Announcer of the Zhytomyr Pedagogical University, Pedagogical Sciences*. 2003. No. 12. pp. 129–132 [in Ukrainian].
3. Veretilnyk V. Osoblyvosti zmistu i struktura viyskovo-specialnoyi kompetentnosti oficera-prykordonnyka [Features of the content and structure of military special competence of a border guard officer]. *Bulletin of the National Academy of the State Border Service of Ukraine: electronic scientific publication. Pedagogy series*. 2016. No. 4. pp. 26–38 [in Ukrainian].
4. Nychkalo N. G. Derzhavni standarty profesynoyi osvity [State standards of vocational education]. theory and methodology: monograph. Khmelnytskyi, 2002. 334 p. [in Ukrainian].
5. Kuzminskyi A.I., Tarasenkova N.A., Akulenko I.A. Naukovi zasady metodichnoyi pidgotovky maybutnyogo vchytelya matematyky [Scientific principles of methodical training of the future teacher of mathematics]. *Theoretical and practical problems of higher school pedagogy: monograph*. Cherkasy, 2009. pp. 17–20 [in Ukrainian].
6. Oliinyk L. V. Metodichna kompetentnist maybutnih oficeriv viysk zvyazku yak pedagogichna problema. [Methodical competence of future officers of signal troops as a pedagogical problem] *Bulletin of the National Academy of the State Border Service of Ukraine. Pedagogical sciences*. 2010. No. 1. pp. 214–228. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2010_1_16 (11.01.2023) [in Ukrainian].
7. Oliinyk L. V. Tehnologiyi rozvytku viyskovo-specialnoyi kompetentnosti magistriv viyskovo-socialnogo upravlinnya. [Technology of development of military-special competence of masters of military-social management]. *Bulletin of the National Academy of the State Border Service of Ukraine*. 2014. No. 2 (71). pp. 95–107 [in Ukrainian].
8. Svistun V.I., Yagupov V.V., Kryshal M.A., Korol V.M. Upravlinska kultura i kompetentnist kerivnykiv yak systemna psykologo-pedagogichna problema. [Managerial culture and competence of managers as a systemic psychological and pedagogical problem]. *Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Service of Ukraine: scientific edition*. 2013. No. 4(69). pp. 291–301. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/2747/> (access date: 03.01.2023) [in Ukrainian].
9. Morozov M.M., Shkaraputa L.M. Slovník inshomovnyh sliv [Dictionary of foreign words]: Naukova dumka. Kyiv, 2000. 680 p. [in Ukrainian].
10. Khatuntseva S. M. Formuvannya u maybutnih uchyteliv gotovnosti do samovdoskonalennya u procesi indyvidualizaciyi profesynoyi pidgotovky. [Formation of future teachers' readiness for self-improvement in the process of individualization of professional training]. *Collection of scientific works "Pedagogy and psychology"*: collection of scientific works. 2017. No. 58. pp. 167–179 [in Ukrainian].
11. Tsybalyuk Y. S. Struktura metodychnoyi kompetentnosti vchytelya. [The structure of teacher's methodical competence]. *Science and education: scientific and applied journal*. 2011. No. 4. pp. 457–461 [in Ukrainian].
12. Tsyulyupa N.L. Pedagogichni umovy formuvannya metodychnoyi kompetentnosti maybutnyogo vchytelya muzyky v procesi instrumentalnoyi pidgotovky. [Pedagogical conditions for the formation of methodical competence of the future music teacher in the process of instrumental training: diss.... candidate ped. Sciences: 13.00.02. Kyiv, 2009. 213 p. [in Ukrainian].
13. Cherchata L.M. Metodichna kompetentnist maybutnyogo vchytelya filologa: aspekty formuvannya. [Methodical competence of the future philology teacher: aspects of formation]. *Origins of pedagogical skill: collection of science works*. 2015. Issue 16. pp. 295–296 [in Ukrainian].
14. Chistovska I. P. Formuvannya pedagogichnoyi kompetencyi maybutnih magistriv viyskovogo upravlinnya [Formation of pedagogical competence of future masters of military administration]: diss. ... Ph.D. ped. sciences: 13.00.04. Kyiv, 2006. 223 p. [in Ukrainian].
15. Yagupov V. V. Kompetentisnyy pidhid do profesynoyi pidgotovky maybutnih fahivciv u systemi profesynno-tehnicnoyi osvity. [Competency approach to professional training of future specialists in the system of professional and technical education]. *Creative pedagogy: science and method. magazine*. 2011. Issue 4. pp. 28–35 [in Ukrainian].
16. Yagupov V. V. Metodologichni osnovy kompetentnisnogo pidhodu do profesynoyi pidgotovky oficeriv zapasu. [Methodological basis of the competence approach to the professional training of reserve officers]. *Problems of education: coll. of science* 2019. No. 92. pp. 325–331 [in Ukrainian].
17. Matusz M. Kompetencje informacyjne nauczycieli i uczniw. [Information competences of teachers and students]. *Education technology – computer science – education*. 2008. pp. 189–200 [in Polish].